

4 Jan van Groenendaal, Gegevens autoriteit Natuur, 'Bezint eer ge begint'

6 Ondergronds bouwen helpt druk op ruimte te verlichten

Bouwend Nederland

Podium 02

Jaargang 4 · 7 Februari 2008

Nieuws, achtergronden en opinies uit bouw & infra

Forse stap richting nieuwe bouwcultuur

De zeven grootste bouwbedrijven van Nederland hebben maatschappelijke verantwoordelijkheid, integriteit, transparantie en duurzaamheid expliciet tot basisprincipes van hun bedrijfsvoering uitgeroepen. Volgens Bouwend Nederland is daarmee een hele grote stap gezet in de richting van een nieuwe bouwcultuur.

Eind januari scharden Ballast Nedam, BAM, Dura Vermeer, Heijmans, Strukton, TBI en Volker Wessels zich formeel achter de zogeheten leidende principes van het maatschappelijk verantwoord ondernemerschap in de bouw. De initiatiefnemers, die samen bijna de helft van de omzet in de bouw voor hun rekening nemen, hebben daarmee gezamenlijk de ambitie onderschreven om een forse impuls te willen geven aan duurzame samenwerking in de sector. Aan de hand van nieuwe richtlijnen voor de samenwerking met hun opdrachtnemers en opdrachtgevers willen zij concreet invulling geven aan professionele samenwerking en ketenverantwoordelijkheid in de bouw bevorderen. De zeven ondernemingen hebben op basis van de leidende principes gedragsregels opgesteld. Deze moeten voor het opdrachtgevend bouwbedrijf, de gespecialiseerde aannemer, de opdracht-

gever en andere in het bouwproces betrokken partners het uitgangspunt gaan vormen voor professioneel, integer, maatschappelijk verantwoord en transparant handelen. Het behalen van een succesvol eindresultaat wordt in dat kader beschouwd als een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Kernwaarden

Uitgangspunt voor de bouwbedrijven is dat de economische principes in de bedrijfsvoering worden verbonden met kernwaarden als maatschappelijke verantwoordelijkheid, integriteit, transparantie en duurzaamheid. Zij verwachten in hun rol als opdrachtnemer van publieke en private opdrachtgevers dat zij maatschappelijk verantwoord met het bedrijfsleven omgaan en voldoende ruimte bieden voor duurzaamheid en innovatie.

In de wijk Ondiep in Utrecht realiseerde BAM Woningbouw onlangs 36 zogeheten W&R-woningen; nog eens 36 woningen zijn in voorbereiding. W&R is een door BAM ontwikkeld gestandaardiseerd bouwproces waarbij de leidende principes al worden toegepast.

In hun rol als opdrachtgevend bouwbedrijf willen de ondernemingen met hun opdrachtnemers omgaan, zoals zij ook zelf graag behandeld willen worden door hun opdrachtgevers. Van de opdrachtnemers en partners verlangen de opdrachtgevend bouwbedrijven dat zij zich

ook professioneel, integer, transparant en maatschappelijk verantwoord gedragen. Als er wordt samengewerkt op basis van prijs en kwaliteit en als er ruimte is voor innovatie ligt duurzame

Lees verder op pagina 2 ▶

[Commentaar]

Hand erop

Vroeger zeiden we als we een afspraak hadden gemaakt: 'hand erop'. Tegenwoordig noemen we het een 'convenant': een mooi stuk papier waarop de intenties van de ondertekenende partijen staan. Helaas blijken sommige convenanten niet veel meer waard te zijn dan het papier waarop ze zijn geschreven. De toekomst zal uitwijzen of dat ook geldt voor het convenant Meer met Minder, waaronder maar liefst drie ministers, de energie-, de bouw- en de installatiesector hun handtekening hebben gezet. Je kunt stellen dat op een convenant als dit de gevleugelde woorden van de voormalige Amsterdamse wethouder en staatssecretaris van Volkshuisvesting Jan Schaefer van toepassing zijn: "In geouwehoer kun je niet wonen". Vrij vertaald: met zo'n stuk papier wordt nog geen euro extra in energiebesparing geïnvesteerd. Wat de betekenis daar dan wel van is? Energiebesparing is 'hot' en zal dat nog jaren blijven. Veel partijen willen er om allerlei uiteenlopende redenen en belangen mee aan de slag. Maar zonder een initiatief als Meer met Minder buitelt iedereen over elkaar heen om woning- en gebouweigenaren en huurders de mooiste aanbiedingen te doen. Prima natuurlijk, die marktwerking. Maar je loopt wel het risico dat de klanten op die markt door de bomen het bos niet meer zullen zien, en uiteindelijk helemaal niet in beweging komen. Overheid en marktpartijen hebben in het convenant afspraken gemaakt die juist tot doel hebben om de barrières voor investeren in energiebesparing uit de weg te ruimen. Dat voorwerk zit er op. Op naar het echte werk. Hand erop!

Markt gehinderd door gemeenten bij realisatie starterswoningen

Grondopbrengsten wegen zwaarder dan starter

Bouwers en ontwikkelaars worden bij de ontwikkeling van starterswoningen gehinderd door de opstelling van gemeenten. Zij blijken lang niet altijd even bereidwillig hun medewerking te verlenen, omdat de bouw van starterswoningen minder grondopbrengsten oplevert dan het bouwen in de duurdere woningsegmenten.

Het vinden van een betaalbare woning is voor veel starters op de koopwoningmarkt een vrijwel onmogelijke opgave, zeker op bepaalde plekken in het land (met name de Randstad). De productie van nieuwe woningen blijft achter bij de beleidsmatig gewenste aantallen, terwijl de vraag naar betaalbare koopwoningen groot is. Vooral aan de onderkant van de woningmarkt is er veel vraag en slechts weinig aanbod. Dit vertaalt zich in hoge prijzen, waardoor veel starters nog meer problemen ondervinden om de eerste stap naar een koopwoning te maken. Het ministerie van VROM is van mening dat alleen het bouwen van meer woningen een structurele oplossing kan bieden voor starters. De inzet van het ministerie is dan ook vooral gericht op het terugdringen van het huidige woningtekort. Daartoe is het nodig dat er ook de komende jaren ten minste 80.000 nieuwe woningen per jaar worden gebouwd. Zolang nog sprake is van krapte op de woningmarkt wil VROM starters helpen beter toegang te krijgen tot de koopwoningmarkt door hen tijdelijk extra te ondersteunen. Naast het bouwen van nieuwe woningen wil VROM onder het motto 'Passend wonen' bewoners die nu 'scheef' wonen (bewoners die niet (meer) tot de doelgroep 'sociale woningbouw' behoren) motiveren om door te stromen naar een woning die beter past bij hun financiële draagkracht. Bouwend Nederland onderschrijft het woningbeleid van VROM en de in de afgelopen jaren

genomen maatregelen om de woningproductie te verhogen. Om de doorstroming op de woningmarkt te bevorderen moeten er voldoende nieuwe woningen worden gebouwd. Het gaat daarbij niet alleen om de toevoeging van woningen in het dure en middeldure koop- en huursegment. Er is ook behoefte aan betaalbare woningen aan de onderkant van de markt. Het toevoegen van dergelijke woningen levert eveneens een bijdrage aan de doorstroming, omdat op deze wijze relatief veel goedkope huurwoningen beschikbaar komen, waarmee ruimte voor starters wordt gecreëerd. Het aandeel 'goedkopere' woningen in de totale nieuwbouw zal overigens naar verwachting beperkt blijven, en zeker niet uitstijgen boven de 20 tot 25 procent van het totale aanbod van nieuwbouw koopwoningen.

Moeizaam

Veel projectontwikkelaars en bouwbedrijven hebben een kant-en-klaar concept voor een betaalbare, kwalitatief goede starterswoning op de plank liggen. In de praktijk blijkt de gang van concept naar realisatie echter moeizaam te verlopen. Bouwend Nederland ontvangt regelmatig signalen dat gemeenten niet altijd even bereidwillig zijn marktpartijen medewerking te verlenen. De politieke wil om goedkope starterswoningen te realiseren is er meestal wel. In de praktijk zijn gemeenten echter vaak niet bereid hun bouwgrond voor starterswoningen

te reserveren, omdat hen dat qua grondopbrengsten minder oplevert dan bouwen in de duurdere segmenten. Dat is oneigenlijk, vindt Bouwend Nederland. Gemeenten zouden minder naar maximalisatie van hun grondopbrengsten moeten streven en meer moeten kijken naar wat maatschappelijk gewenst is. Het was dan ook niet voor niets dat Elco Brinkman, voorzitter van Bouwend Nederland, tijdens het Nirov Nieuwjaarsdebat voor de oplossing van de starters- en andere problemen op de woningmarkt een sleutelrol voor de politiek ziet weggelegd. "Naast de discussie over huursubsidies en hypotheekrenteaftrek moet er een derde element worden toegevoegd, namelijk een andere rol van de overheid. De kernoplossing is de woningmarkt meer los te laten aan de vrije markt", aldus Brinkman.

Actuele informatie over duurzaam bouwen op
www.bouwendnederland.nl

Leidende Principes in kort bestek

Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Het opdrachtgevend bouwbedrijf en de opdrachtnemer houden zich vanzelfsprekend aan wet- en regelgeving. Het opdrachtgevend bouwbedrijf zorgt er samen met de opdrachtnemer voor dat medewerkers hun taken sociaal verantwoord, veilig (arbeidsomstandigheden) en duurzaam kunnen uitvoeren. Van de opdrachtnemer/toeleverancier wordt verlangd dat deze de kwaliteit van de geleverde dienst / het product borgt en zorg draagt voor een duurzaam, veilig en voor de omgeving acceptabel proces. Het opdrachtgevend bouwbedrijf en opdrachtnemer/toeleverancier zijn samen ketenverantwoordelijk. Dit houdt in dat het opdrachtgevend bouwbedrijf en de opdrachtnemers de verantwoordelijkheid hebben om duurzaam in te kopen.

Integriteit en Betrouwbaarheid

Het opdrachtgevend bouwbedrijf gaat zakelijk en open om met opdrachtnemers, toeleveranciers en andere partners. Selectie vindt plaats op basis van prijs én kwaliteit. Er wordt fair omgegaan met aanbiedingen van ketenpartners. Vanzelfsprekend wordt ook van de ketenpartners geëist dat zij zich aldus opstellen. Afspraak is afspraak; ook dit principe geldt in beide richtingen. Toeleveranciers en opdrachtnemers

worden gestimuleerd om zich te ontwikkelen tot co-maker en/of preferred supplier zodat optimaal wordt samengewerkt in de keten. Pro-actieve, innovatieve opdrachtnemers zijn aantrekkelijke partners voor de grote bouwbedrijven.

Transparantie

Het opdrachtgevend bouwbedrijf zorgt voor duidelijke en transparante processen en procedures. Het opdrachtgevend bouwbedrijf spant zich in om opdrachtnemers en toeleveranciers tijdig en duidelijk te informeren. De opdrachtnemer wordt betrokken bij de planning en waar relevant is er overleg over de omstandigheden waaronder een opdracht moet worden uitgevoerd. De opdracht wordt verstrekt op grond van vooraf bepaalde en helder gecommuniceerde criteria.

Duurzaamheid

Het opdrachtgevend bouwbedrijf geeft concrete invulling aan het streven naar duurzame ontwikkeling. Dit komt tot uitdrukking in zowel de bedrijfsvoering als de projecten. Ook van de opdrachtnemer wordt verwacht dat hij verantwoord en duurzaam omgaat met materialen, afval en energie.

Meer informatie: p.fraanje@bouwendnederland.nl, 079-3252105

samenwerking en een optimaal resultaat in het verschieft, zo is de verwachting.

Schakel

De gedragscode van de publieke opdrachtgevers is mede aanleiding geweest voor het opstellen van de Leidende Principes. De grote bouwbedrijven zijn immers een schakel in de keten tussen publieke en private opdrachtgevers en gespecialiseerde aannemers, installateurs en toeleveranciers. En elke schakel in die keten heeft zijn eigen verantwoordelijkheid. Saillant verschil met de publieke code is overigens wel dat de zeven bouwbedrijven 'duurzaamheid' expliciet als kernwaarde hebben opgenomen. De zeven initiatiefnemers realiseren zich dat de naleving van alle gedragsregels in de praktijk

niet van de ene op de andere dag doorgevoerd zal zijn. Wel is het de ambitie om deze uitgangspunten binnen de bedrijven verder in te vullen. De bedrijven nemen de leidende principes op in de eigen bedrijfsvoering.

Bouwend Nederland is bij monde van voorzitter Elco Brinkman verheugd over het initiatief. "Deze bedrijven vertegenwoordigen een omzet van meer dan 20 miljard euro. Samen kunnen deze bedrijven het verschil maken. Dit is een belangrijke stap richting een nieuwe bouwcultuur, waarin maatschappelijk verantwoord ondernemerschap en innovatie volop de ruimte krijgen." Bouwend Nederland zal de principes zoals die door de zeven bedrijven zijn geformuleerd, dan ook actief onder haar leden uitdragen.

Bedrijfsleven en overheid werken beter samen dankzij benchmarks

Benchmarks zijn het instrument bij uitstek om de samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven te verbeteren. Door bestaande benchmarks te combineren en gezamenlijk nieuwe benchmarks te ontwikkelen kunnen beide partijen tot betere prestaties komen. Wel is het daarbij van belang om openheid te betrachten en een gezamenlijke visie te ontwikkelen.

Aldus Elco Brinkman, voorzitter van Bouwend Nederland tijdens het StrategiePlatform Overheid, dat eind januari in Zeist werd gehouden. Benchmarking is in de bouw uitgegroeid tot een belangrijk instrument voor bouwbedrijven om hun prestaties te verbeteren. In de afgelopen jaren heeft Bouwend Nederland bijvoorbeeld in samenwerking met het Economisch Instituut voor de Bouwnijverheid een online benchmarkstelsel ontwikkeld: www.bouwmaatlat.nl. Aan deze Bouwend Nederland Benchmark nemen jaarlijks 1250 bouw- en infrabedrijven deel. Zij werken met elkaar samen om hun prestaties te vergelijken én verder te verbeteren.

Daarnaast wordt vanuit de bouw op dit moment met overheidsopdrachtgevers en klanten gewerkt om prestaties en verbetermogelijkheden inzichtelijk te maken. Met PianOo, Regieraad Bouw, Rijkswaterstaat en de Rijksgebouwendienst wordt samengewerkt binnen het (pilot)project Past Performance. In het kader daarvan worden prestaties van een bouwproject gemeten, vergeleken en besproken. Zo kan de ketensamen-

werking en -beheersing worden verbeterd. Met Vereniging Eigen Huis werkt Bouwend Nederland samen binnen de Stichting Klantgericht Bouw en deze benchmark richt zich op een verbetering van de klantgerichtheid in de sector.

Samenwerken

Tijdens de bijeenkomst stelde Brinkman dat er nog veel winst is te behalen op het terrein van samenwerking tussen bedrijfsleven en overheid. Benchmarking is daar een goed middel voor. Het instrument wordt immers ook binnen veel onderdelen van de overheid al enkele jaren toegepast. Indien overheid en bedrijfsleven meer op dit terrein samenwerken, kan van elkaar worden geleerd waardoor weer beter kan worden gepresteerd. Overheid en bedrijfsleven zouden er dan ook wijs aan doen bestaande benchmarks meer te combineren. Ook zouden zij gezamenlijk nieuwe benchmarks kunnen ontwikkelen. Hierbij is openheid en een gezamenlijke visie van beide partijen van groot belang.

|Feiten & Cijfers|

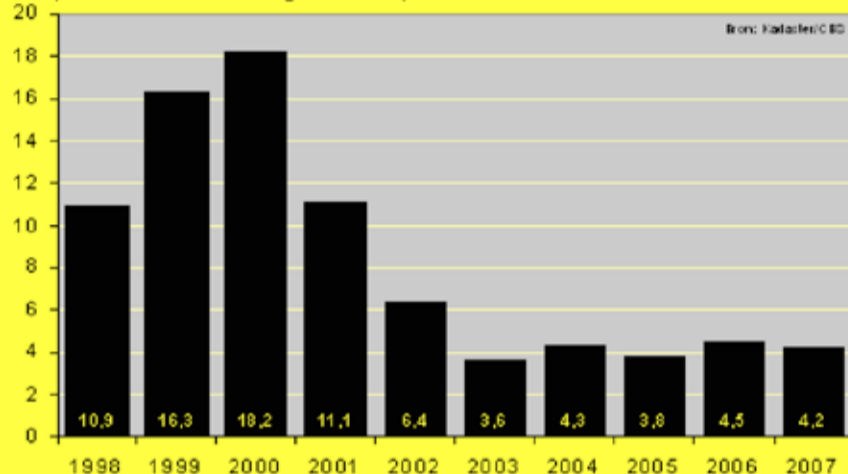
Nieuwe prijsindex bestaande koopwoningen

Het Kadaster en het CBS hebben onlangs een nieuw (gezamenlijk) Prijsindexcijfer voor Bestaande Koopwoningen (PBK) in Nederland gepresenteerd. Deze index vervangt de 'oude' Woningwaarde-index van het Kadaster. Het nieuwe PBK schetst maandelijks een objectief en betrouwbaar beeld van het prijsverloop van particuliere koopwoningen. De index is gebaseerd op de prijzen van alle verkochte, bestaande woningen zoals die integraal door het Kadaster worden geregistreerd. De verkopen van nieuwbouwwoningen maken geen deel uit van de index. De uitkomsten worden onderscheiden naar regio (landsdelen en provincies) en naar

woningtype (tussenwoningen, hoekwoningen, 2/1-kapwoningen, vrijstaande woningen en appartementen). De mogelijkheid bestaat om de informatie in de toekomst te verfijnen en om op gebiedsniveau te differentiëren. Bestaande koopwoningen werden vorig jaar gemiddeld 4,2 procent duurder. Deze prijsstijging is ongeveer gelijk aan de gemiddelde stijging in de afgelopen vier jaar. In 2007 zijn 202.000 bestaande koopwoningen aan particulieren verkocht. Dat is 3,5 procent minder dan in 2006, toen er nog 210.000 woningen van eigenaar wisselden. Vooral het aantal verkochte tussenwoningen is fors (ruim 9 procent) gedaald.

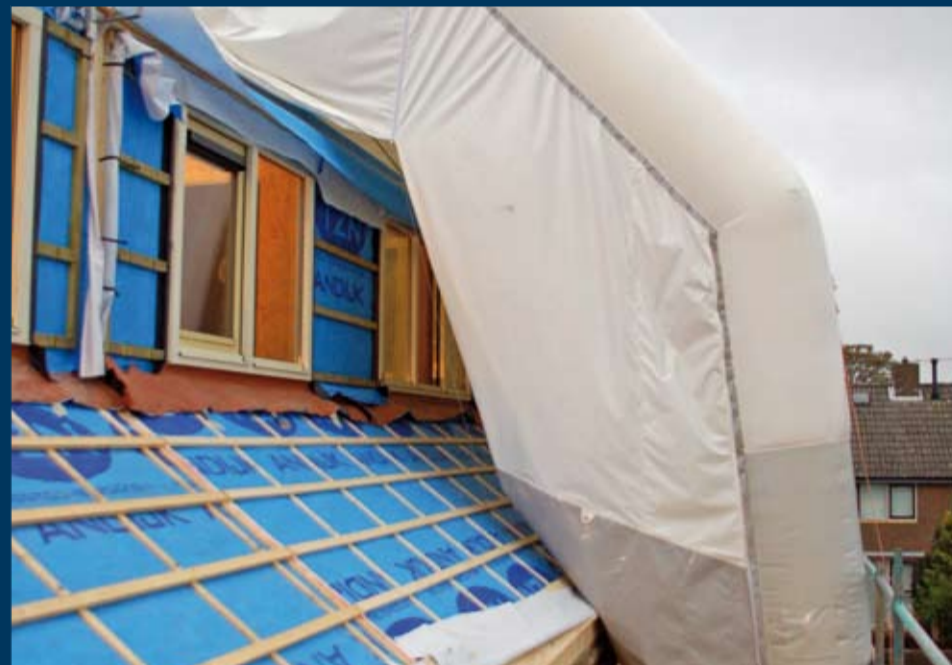
Verkooprijzen bestaande woningen

procentuele ontwikkeling t.o.v. een jaar eerder

|De bouw innoveert|

Tent houdt bewoners droog

In de Alkmaarse wijk Overdie renoveert Tervoort Egmond 154 woningen voor de corporatie Woonwaard Noord Kennemerland. De bewoners houden het droog dankzij een onconventionele, maar vindingrijke oplossing van Tervoort: een opblaasbare tent. De woningen worden voorzien van nieuwe prefab kappen, waarin al dakkapellen zijn opgenomen. "Een prachtige vinding", aldus projectleider Cor Tervoort. "Maar we zochten een oplossing voor het probleem dat de huizen tijdens de werkzaamheden tijdelijk dakloos zijn. Uiteindelijk hebben we toen samen met een leverancier van dekzeilen een opblaasbare tent ontworpen." De tent staat bovenop een steiger en steunt op een railsysteem. Hierdoor is de tent verrijdbaar. Aan het eind van de werkdag of met regenval rollen de medewerkers van Tervoort de tent over de huizen heen. Onder de tent kunnen de werkzaamheden bij regenval gewoon doorgaan. Het gevaarte meet 14 bij 10 meter, is 5,5 meter hoog en past daarmee over twee huizen tegelijk. Het is voorzien van een stormalarm. "Zodra de windkracht meer is dan zeven, stoppen de ventilatoren en loopt de tent leeg. Dan kan de wind er niks meer mee."

Met name op het gebied reductie van administratieve lasten ziet Bouwend Nederland mogelijkheden. De overheid beschikt al over veel informatie. De uitdaging is om deze verzamelde eenmalig informatie uit te vragen om zo administratieve lasten te beperken. Het CBS speelt hier al actief op in, in reactie op een in de Tweede Kamer aangenomen motie. Daarin wordt gevraagd de verplichte statistische uitvraag door het CBS bij het MKB te laten vervallen. Het CBS wil hier invulling aan geven

door benchmarkinformatie aan ondernemers te verstrekken, een enquêtevakantie in te richten en gegevens van bijvoorbeeld de Belastingdienst te gebruiken. Bezien wordt of de gegevens die het CBS krijgt aangeleverd ook gebruikt kunnen worden voor de Bouwend Nederland Benchmark. Zo zijn er veel meer terreinen te vinden waarop het devies "samen, slimmer, sneller" van toepassing is. Het is de uitdaging voor zowel het bouwbedrijfsleven als de overheid om daar maximaal gebruik van te maken.

Bouwacceleratie

Na de forse koersdalingen op de internationale beurzen lijkt de rust, ik zeg wel direct voorlopig, teruggekeerd. Het zal de komende weken en wellicht maanden moeten blijken of de getroffen maatregelen, waaronder de tweede rentebijstelling naar beneden door de FED, de gewenste effecten sorteren. Niets is echter uit te sluiten. De vlam kan zo maar weer in de financiële pan slaan. Mede in de wetenschap dat wij vorig jaar te maken hadden met een bijna oververhitte economie, mag je verwachten dat wij nu op zijn minst te maken krijgen met een conjunctuurval. Hierdoor zal de groei lager uitpakken dan de groeicijfers vorig jaar te zien gaven en als voortzetting daarvan wellicht gehoopt werd. En omdat nog lang niet alle lijken uit de kast zijn durf ik op dit moment zelfs een recessie niet helemaal uit te sluiten. Ik wil echter verre blijven van het elkaar aanpraten van allerlei negatieve scenario's, en liever kijken naar lichtpunten en oplossingsrichtingen. Ik heb daarbij eens gekeken naar de groeistatistiek van Eurostat. Als je die analyseert en kijkt welke landen de afgelopen jaren een meer dan gemiddelde economische groei hebben laten zien, dan valt op dat al die landen gedomineerd werden door een expansieve bouw- en infrasector. In ons land was die relatie in 2006 en 2007 ook duidelijk aantoonbaar. In het kader van passende maatregelen om de motor van de economie goed op gang te houden kan je bovengenoemde oorzaak -en- gevolg -situatie ook omdraaien. Dat betekent dat wij juist fors zouden moeten investeren in onder meer de woning- en de utiliteitsbouw als ook in de bovengrondse en ondergrondse infrastructuur om de groei van de economie langs die weg te stimuleren. Door dat te doen sla je ook meer vliegen in één klap. Want er is nog steeds meer vraag naar woningen dan aanbod, ook binnenstedelijk. En met gerichte investeringen doe je ook het goede om ons groeiende mobiliteitsprobleem aan te pakken. Het is niet de eerste keer en het zal zeker ook niet de laatste keer zijn dat wij het kabinet oproepen om meer aandacht te hebben voor de investeringsparagraaf en niet te veel te focussen op het consumeren.

|In stelling|

Wat vinden partijen in en om de bouw en infra van actuele ontwikkelingen? Iedere twee weken legt Bouwend Nederland Podium een stelling voor aan betrokkenen.

“Effectief energie besparen vraagt meer dan het ondertekenen van een convenant”

van huishoudens worden opgejaagd door de prijsontwikkeling voor energie. Daar waar de huurstijgingen de laatste jaren zeer beperkt zijn gebleven, zijn de kosten van elektra en gas gigantisch gestegen, met respectievelijk bijna 45 en 90 procent! Dat maakt dat de woonquote van onze bewoners uit de hand begint te lopen: huurders met een laag inkomen zijn inmiddels gemiddeld 43,7 procent van hun inkomen kwijt aan woonlasten. En het einde is nog niet in zicht. Alle reden dus om de komende periode fors in te zetten op energiebesparing. De meeste winst is daarbij te behalen in de bestaande woningvoorraad, waarbij de energielabeling, voor corporaties verplicht vanaf 2009, zeker gaat helpen. Portaal heeft zich dan ook voorgenomen al haar woningen vóór 2012 op een hoger niveau te brengen, hetgeen een totale investering van 82 miljoen euro vergt. We denken daarmee per huishouden 75 à 200 euro per jaar aan energielasten te kunnen besparen. Een probleem is nog wel dat het woningwaarderingstelsel op het terrein van energieprestaties hopeloos is verouderd. Dat huurders ook meebetalen aan maatregelen als daar woonlastenverlaging tegenover staat zou daarbij als uitgangspunt kunnen gelden, wat ook de Woonbond erkent.”

“Ik kan de stelling volledig onderschrijven. Maar: een goed begin is het halve werk. Nu is het essentieel deze lijn door te zetten. Alle ondertekenaars van het convenant zijn zich bewust van het belang om energie te besparen in de gebouwde omgeving. Nu de eindgebruikers nog. Het moet voor huurders en gebouwdeigenaren aantrekkelijk worden gemaakt om het daadwerkelijk te gaan doen. Het succes is mede afhankelijk van

Dirk Berkhout, directielid Econcert

de aanwezigheid van financiële prikkels, bij voorkeur fiscale, en het opheffen van belemmerende regelgeving. Het convenant is het begin, nu moeten we met elkaar het lef tonen om woorden om te zetten in daden. Econcert is er klaar voor.”

“Om energie te besparen in de gebouwde omgeving, moeten verschillende partijen aan de slag. Het convenant ‘Meer met Minder’ bevestigt dat die partijen ook echt met elkaar aan de slag willen. Het regelt de samenwerking en wie wat voor zijn rekening neemt. Nu het convenant ondertekend is gaat het echte werk beginnen. De bouw- en installatiesector zal zijn leden motiveren en opleiden voor energiebesparing.

Ella Vogelaar, minister voor Wonen, Wijken en Integratie

Daarmee bevorderen ze dat aannemers en installateurs energiebesparingsmaatregelen goed uitvoeren. De energiebedrijven hebben een rol wanneer de maatregelen zijn doorgevoerd. Zij verlagen direct de voorschotnota, plaatsen een slimme meter en verstrekken een energie-informatiepakket. Er zijn ook energiebedrijven die een totaalpakket aanbieden zodat de huiseigenaar niet zelf een aannemer /installateur hoeft te zoeken. Dat moet bewoners stimuleren om ook in het gebruik zuinig te zijn met energie. Als kabinet zetten we op onze beurt een aantal subsidieregelingen in. Vanaf 1 april komt er bijvoorbeeld een regeling voor zonnepanelen. Ook zal ik nagaan of regelgeving, bijvoorbeeld in de huursector, moet worden aangepast om energiebesparing beter mogelijk te maken. Het convenant ‘Meer met Minder’ is dus de eerste stap tot effectief en grootschalig energiebesparen in huizen en gebouwen.”

“Natuurlijk! De bedoeling achter het convenant is immers dat er een markt tot bloei gaat komen. Een markt waarop het voor gebouwdeigenaren gemakkelijk wordt om energiebesparende en duurzame energiemaatregelen te treffen. Een markt waarop marktpartijen slimme manieren bedenken om

“Het startsein om aan de slag te gaan”

Maria van der Hoeven, minister van Economische Zaken

consumenten aan het besparen te krijgen en waarin zij leren om steeds efficiënter te gaan werken. Zo'n markt hebben we volgens mij nodig om op een economisch verantwoorde wijze de kabinetsdoelstellingen voor energiebesparing en duurzame energie in de gebouwde omgeving te halen. Het convenant is niet meer dan het startsein om aan de slag te gaan. Energie-, bouw- en installatiebedrijven moeten nu laten zien dat het hun menens is door gebouwdeigenaren te verleiden tot energiebesparing met nieuwe producten en diensten. Gebouwdeigenaren moeten energiebesparing meenemen in hun investeringsplannen. Als overheid blijven we ons best doen om de markt te ondersteunen, bijvoorbeeld met de Energie-investeringsaftrek. Installateurs of andere mkb-bedrijven die gaan samenwerken om innovatieve producten of diensten op deze markt te brengen, kunnen we ondersteunen via een Innovatie Prestatie Contract. En met de Subsidieregeling Duurzame Energie zullen we een stimulans geven aan de productie van schone stroom, onder meer via zonnepanelen op de daken van gebouwen.”

“Iedereen wil uiteraard, maar de gebouwdeigenaren moeten het feitelijk gaan doen. Bij verhuur is echter sprake van een ‘split incentive’: de lusten van de energiebesparing komen terecht bij een andere partij dan de partij die de lasten draagt. Als investeringen (inclusief een redelijk

“Bied commerciële verhuurders ruimte om te investeren”

Frank van Blokland, directeur IVBN

rendement) in de huur zijn te verwerken én die extra huur is niet hoger dan de besparing in de lasten van energie, is er sprake van lastenneutraliteit voor de huurder en kan er in principe geïnvesteerd worden. In een normale marktsituatie zouden institutionele beleggers graag investeren. De huurwoningenmarkt is echter vanwege overregulering door de overheid geen normale markt. Dit kabinet biedt verhuurders helaas geen enkel zicht op meer marktwerking en beperkt de investeringsruimte al veel te veel door het verouderde woningwaarderingstelsel, de maximaal toegestane huurprijzen en vooral door de feitelijke bevrozing van de huren van woningen. Het kabinet stimuleert vooral het afstoten van huurwoningen door beleggers, zeker als er forse extra investeringen in energiebesparing gedaan moeten worden en er onvoldoende investeringsruimte komt. Van groter belang dan een convenant is dan ook dat het kabinet commerciële verhuurders investeringsruimte biedt.”

“De corporatiesector realiseert zich dat de totale woonlasten

“Meeste winst is te behalen in de bestaande voorraad”

René Scherpenisse, bestuursvoorzitter Portaal

|interview|

Gebruikers van de openbare ruimte in Nederland voorzien van gegevens over de natuur zodat zich minder conflicten over het gebruik van de natuur voordoen. Dat is de opdracht die prof. Jan van Groenendaal van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Verburg, heeft meegekregen bij zijn benoeming als Gegevensautoriteit Natuur. Een organisatie die bouwers en projectontwikkelaars gaat helpen zich te bezinnen voordat ze beginnen.

Planten en dieren trekken zich niets aan van ruimtelijke bestemmingen. Meestal levert dat geen conflicten op met ons intensieve ruimtegebruik, behalve wanneer het om soorten gaat die nog maar weinig voorkomen. In het verleden werden om die reden bouwprojecten stilgelegd of kwam er zelfs een totaal verbod om te bouwen. Wil je bepaalde soorten toch behouden en beschermen, dan zullen er plaatsen moeten worden aangewezen waar niet gebouwd kan worden of slechts onder zeer strenge voorwaarden. Van Groenendaal: "Dat betekent niet dat we binnenkort strikte reser vaatjes gaan creëren, want reservaten maken, betekent de natuur opsluiten en dat is niet de bedoeling. Onze natuur is een dynamisch iets dat tot stand komt door interactie met de mens. Oerbossen en ongestoorde habitats zijn voor Nederland niet weggelegd. Waar we als Gegevensautoriteit Natuur naartoe willen is een nationale databank waarin iedereen die bouwplannen heeft, kan zien waar bijzondere dieren en planten voorkomen en wat de restricties daarbij zijn."

Informatiesysteem

Voorlopig is het Van Groenendaals hoofdtak te zorgen dat er een informatiesysteem komt waarin alle beschikbare informatie over de natuur is samengebracht. "Er is al heel veel informatie, maar die is versnipperd. Informatie die door talloze vrijwilligers en professionele instanties is verzameld. De vrijwilligersorganisaties in Nederland hebben al een eigen koepelorganisatie in het leven geroepen die de verzamelde gegevens koppelt via de elektronische weg. Maar er zijn ook veel gegevenskerkhoven, zoals dat heet, bij provincies, waterschappen en groenbureaus, waar informatie ligt waar niets mee gebeurt. Het is de bedoeling van onze kleine organisatie om alle beschikbare informatie te koppelen en waar nodig op te graven. Vervolgens gaan we ervoor zorgen dat die informatie ook betrouwbaar is, zodat mensen die bij ons aankloppen ervan op aan kunnen dat de kwaliteit van de informatie de beste is."

Rugstreep

Tot de diersoorten die bouwers en projectontwikkelaars in het verleden tot wanhoop hebben gebracht, behoort onder meer de rugstreep. Een beschermde amfibie die de neiging lijkt te hebben zich precies daar te vestigen waar bouwplannen worden ontwikkeld. Terwijl de stadsbioloog ze op de ene plaats zorgvuldig in een potje stopt om ze elders uit te zetten, blijken ze een paar kilometer verderop juist in groten getale aanwezig te zijn. Een mooi voorbeeld van het gebrek aan informatie, waar prof. Groenendaal en de Gegevensautoriteit Natuur verandering in willen brengen. "Er zijn zowel beschermde planten- als diersoorten die het juist van verstoringen in de bodem moeten hebben. Dat betekent dat ze zich graag daar vestigen waar net de eerste schep voor een bouw-

project de grond in is gegaan of waar bouwrijpe grond een tijdje braak heeft gelegen. Een onaangename verrassing voor de bouwer, die wellicht de neiging heeft om ze snel onder te ploegen. Terwijl er ook andere, minder drastische oplossingen zijn. Bijvoorbeeld vegetatie in de planvorming betrekken. Of wat ruimte scheppen voor de dieren. Een kwestie van overleg, lijkt me, om tot slimme en creatieve oplossingen te komen."

Verantwoordelijkheid

In de toekomst, als de Gegevensautoriteit Natuur op stoom is, zal de grondgebruiker die geconfronteerd wordt met de aanwezigheid van een zeldzame en/of beschermde dier- of plantensoort dus in gesprek moeten gaan met die Gegevensautoriteit. Daarbij zal worden bekeken hoe er met de zaak moet worden omgegaan. Van Groenendaal is ervan overtuigd dat het goede gesprekken zullen worden, want "een bouwondernemer die een project wil uitvoeren is tegelijkertijd waarschijnlijk ook een natuurliefhebber, heeft een tuin of houdt van wandelen. In elk geval zal hij gevoel voor verantwoordelijkheid hebben voor diezelfde natuur. Het is ook niet per definitie de bedoeling een bouwproject stop te zetten, maar vooral om te kijken hoe je het één kunt doen, zonder het ander te verstoren of te bedreigen."

Van Groenendaal zal de laatste zijn om te ontkennen dat sommige natuurbeschermingsorganisaties in Nederland doen geloven dat er helemaal niets meer mag. "Nuttig als luis in de pels, maar oplossingen zoek je in goed overleg met elkaar", is zijn oordeel.

Nationale databank

Voorlopig verkeert de Gegevensautoriteit Natuur echter nog in de opbouwfase. Sinds de officiële start in september vorig jaar, heeft het aanmaken van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) de hoogste prioriteit. Niet alleen moet er veel informatie worden verzameld, maar ook de kwaliteit moet worden geborgd

toegangssysteem worden ontworpen zodat gegevens beschermd kunnen worden als dat nodig is. Daarnaast zijn we bezig om de protocollen voor het borgen van de kwaliteit bij het inwinnen van gegevens verder te ontwikkelen. In 2007 is met Stadsgevest Haaglanden een pilot gestart waarin we ervaring opdoen met het aansluiten van gemeenten op de NDFF. Daarna is een pilot in Limburg aan de beurt en zo hopen we in de loop van de komende drie jaar onze databank verder vorm te geven."

Openluchtlaboratorium

Over drie jaar moet er dan een continue en gegarandeerde invoer van gegevens tot stand zijn gebracht waarmee de bouwplannen voor de komende tien jaar op hun natuurrelevantie kunnen worden doorgelicht. Daarbij gaat het dan elk jaar om zo'n 7.000 hectare grond die op de schop gaat en een paar honderdduizend hectare waar jaarlijks onderhoud en beheer plaatsvindt. De Gegevensautoriteit Natuur moet een kleine, slagvaardige organisatie worden met de functie van een gegevensloket. Andere organisaties, zoals de Universiteit van Amsterdam en onderzoeksorganisaties op het gebied van flora en fauna, worden ingeschakeld voor het invullen van de technische kanten van de Gegevensautoriteit. Met enige trots stelt Van Groenendaal vast dat hij met het realiseren van de Nederlandse Gegevensautoriteit Natuur een aardige voorsprong op zijn internationale collega's heeft. "Nederland is natuurlijk een soort openluchtlaboratorium voor ruimtelijke planvorming. De conflicten die zich hier voordoen, zijn op zo'n klein oppervlak veel sterker voelbaar dan in landen met minder mensen op de vierkante kilometer. Mijn buitenlandse collega's kijken met enige jaloezie naar de dichtheid van informatie die wij beschikbaar hebben."

Compensatie

Tien jaar vooruit kijkend, hoopt Van Groenendaal dat er dan een einde zal zijn gekomen aan de verrommeling van de ruimte zoals die zich nu voordoet. Maar daaraan zal de Gegevensautoriteit Natuur slechts een bescheiden bijdrage kunnen leveren. "Het tweede dat ik hoop te kunnen bereiken, is dat we naast beschermde gebieden ook een heleboel 'gewone' natuur hebben. Aan de stadsranden en erbinen. En betere waterkwaliteit in de grachten en kanalen, met meer leven daarin. Kortom: dat we vooruitgang weten te boeken op de natuur binnen handbereik. En dat de lol van in de natuur zijn weer terugkeert."

Overleg om tot slimme en creatieve oplossingen te komen.

en bovendien moeten de nodige informatica-instrumenten worden ontwikkeld. "Dat laatste is al eerder geprobeerd, maar is toen mislukt", aldus Van Groenendaal. "Begrijpelijk, want het gaat om informatie rijp en groen en om zeer grote aantallen. Van SOVON, de vogelclub in Nijmegen met zo'n zesduizend vrijwilligers, de Vlinderstichting in Wageningen met drieduizend vrijwilligers, groene adviesbureaus, waterschappen, terreinbeheerders, provincies en gemeenten. Zij beheren tientallen miljoenen gegevens in allerlei grotere en kleinere bestanden. Die gaan we niet op een hoop vegen in een centraal bestand, maar we laten ze zitten waar ze zitten. Alleen moet er een grid worden ontworpen om die bestanden te koppelen, gelijk te schakelen en er ook nog eens een technische controle op los te laten, zodat gegevens ook daadwerkelijk de vereiste kwaliteit bezitten. Vervolgens moet er een

Hij vervolgt: "Ik verwacht dat tegen die tijd heel veel mensen en organisaties met ruimtelijke plannen de Gegevensautoriteit Natuur weten te vinden vanuit de gedachte 'bezint eer ge begint'. Zorg dat je weet wat er in een bepaald gebied aan planten en dieren voorkomt en voorkom daarmee conflicten. Ten slotte hoop ik dat we met de Gegevensautoriteit ook oplossingen kunnen bereiken in de zin van compensaties voor onnatuurlijke ingrepen in de natuur. Compensaties in de eigen omgeving, wel te verstaan, want ook die hebben we hard nodig. Bijdragen aan het instandhouden van het tropisch regenwoud of aan de aanleg van een bos in Tsjechië is prachtig, maar de natuur om de hoek heeft minstens zoveel impuls nodig. En wat mij betreft koppelen bouwers en ontwikkelaars daar dan een soort groene reclame aan: 'Dit natuurproject is mede tot stand gekomen door dat en dat bedrijf'."

"Bezint eer ge begint"

|Gespot|

In deze rubriek worden recent uitgekomen boeken en andere uitgaven gesignaleerd die nadere aandacht verdienen.

Kijk- en vergelijkgenot

Alleen al de kaft van het lijvige 'Panorama Nederland' trekt de aandacht. Het is een beeld van een locatie, ergens in Nederland, die op twee manieren is te bekijken. Hou je het boek recht, dan toont zich de situatie voor aanvang bouw, en hou je het boek schuin dan komt de situatie na voltooiing van het infraproject in beeld.

Fotograaf Siebe Swart bracht in de periode 1997-2007 regelmatig een bezoek aan meer dan 300 infrastructurele bouwprojecten in Nederland en fotografeerde het veranderende panorama ter plaatse zoveel mogelijk vanuit exact hetzelfde perspectief, zelfs als het een luchtopname betrof. Het resultaat van die uitputtende exercitie is vervat in 'Panorama Nederland'

De uitgave geeft een bijzonder krachtig beeld van de wijze waarop de aanleg van nieuwe infrastructuur ingrijpt in het bestaande landschap. De opnamen laten zonder woorden, en slechts onder vermelding van kille data zien wat er allemaal heeft moeten wijken voor projecten als de HSL Zuid en de Betuwelijn en wat er voor is teruggekomen.

Soms is het vrij schokkend om te zien hoe hard de ingreep op het bestaande Nederlandse panorama is geweest. Maar even vaak valt op hoe alles na het vertrek van de bouwkaravaan weer op zijn plaats lijkt te zijn gevallen. Het maakt het kijk- en vergelijkgenot voor de 'lezer' er niet minder op.

'Panorama Nederland' (300 pagina's, prijs: € 39,95).
Uitgegeven door: Uitgeverij Waanders,
Zwolle (www.waanders.nl).
Fotograaf: Siebe Swart
ISBN 978 90 400 8451 5

Gemiste kans wanneer ondergrond ongebruikt zou blijven liggen

Ondergronds bouwen helpt druk op ruimte te verlichten

Ondergronds bouwen komt steeds meer in de belangstelling te staan als instrument om de huidige forse druk op de ruimte in Nederland te helpen verlichten. En terecht, vindt Bouwend Nederland. De voordelen zijn legio en technisch zijn er nauwelijks nog grenzen aan de mogelijkheden. De extra investeringen hoeven ook het probleem niet te zijn. De functies die ondergronds worden gerealiseerd, brengen immers ook geld op.

De laatste maanden zijn op initiatief van verschillende partijen bijeenkomsten gehouden om de grotendeels nog onbenutte potentie van de ondergrond onder de aandacht te brengen. Eind november 2007 vond bijvoorbeeld het congres 'Echte schatten vind je in de ondergrond' plaats, van het ministerie van VROM. Daaruit bleek al dat de ondergrond bij de rijksoverheid volop in de belangstelling staat.

De laatste week van januari van dit jaar werd in Amsterdam een meerdaags congres gehouden over ondergronds ruimtegebruik: 'Enlightened Underground, A Festival of Underground Space'. Tijdens dit evenement kwamen zo'n beetje alle uitdagingen en issues die spelen

op het gebied van het ondergronds ruimtegebruik aan bod, tijdens een internationaal congres, bezoeken aan ondergrondse bouwprojecten in Arnhem, Amsterdam en Den Haag, en de Nationale Dag van het Ondergronds Bouwen.

Veel aandacht trok ook het ambitieuze, want naar schatting tien miljard euro kostende, plan AMFORA (Alternatieve MultiFunctionele Ondergrondse Ruimte Amsterdam). Een initiatief van Strukton, architectonisch ingevuld door Architectenbureau Swarts&Jansma uit Amsterdam. Volgens het bouwbedrijf kan de leefomgeving van Amsterdam worden verbeterd, zonder dat dit ten koste gaat van de bereikbaarheid van de stad, door een nieuwe stad onder de hoofdstad te creëren. De verantwoordelijk wethouder toonde zich enthousiast, tenminste voor zover het parkeerfuncties betreft.

Potenties

Een typerende reactie, zo meent Bouwend Nederland. Senior beleidsmedewerker bouwcondities Mathieu van Rooij: "Er wordt veel te weinig rekening gehouden met de potentie van de ruimte die we onder het maaiveld nog tot onze beschikking hebben. Het zou echt een gemiste kans zijn als van dit soort initiatieven uiteindelijk alleen een veredelde ondergrondse parkeervoorziening zou overblijven. Er zijn tal van andere functies die ondergronds kunnen worden geplaatst, waardoor er bovengronds de nodige ruimte bespaard kan worden. Zeker in een vol land als Nederland zijn de voordelen daarvan te groot om te laten liggen. Alleen al op het gebied van de leefbaarheid is er nog een hele wereld mee te winnen."

Volgens Bouwend Nederland is het onontkoombaar dat ondergronds ruimtegebruik de komende jaren een steeds belangrijkere rol gaat spelen bij de ruimtelijke ontwikkeling in Nederland. Omdat de druk op de ruimte boven de grond toeneemt, verschuiven steeds meer functies van de bovengrond naar de ondergrond (zoals parkeergarages, bioscoopzalen, winkeltra-verses, tunnels en stations). Er komen ook steeds meer projecten met opslag voor warmte en koude. En er ligt inmiddels 1,7 miljoen kilometer kabels en leidingen in de ondergrond.

Om een goed gebruik van de ondergrond te bevorderen en

Een visualisatie van het plan AMFORA van Strukton. Volgens het bedrijf kan de leefomgeving van Amsterdam aanzienlijk worden verbeterd, door onder de grachten een nieuw stadsdeel te creëren.

conflicten tussen verschillende gebruiksfuncties te vermijden, is het wel noodzakelijk dat op een nieuwe manier naar de inrichting van de ondergrond wordt gekeken, vindt Bouwend Nederland. Temeer omdat het optimaal benutten van de potentie van de ondergrond kan bijdragen aan het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit boven de grond. Het is daarom belangrijk om bij het maken van ruimtelijke plannen de onder- en bovengrond in samenhang te bekijken.

RWS kan meer aan de markt overlaten

Voor het Partnerprogramma Infrastructuur Management van Rijkswaterstaat (RWS) is met 2008 het jaar van de waarheid aangebroken. Na twee jaar experimenteren in pilots is het nu zaak om de slag te maken naar een veel bredere toepassing. De samenwerking is zo goed dat Bouwend Nederland er alle vertrouwen in heeft dat dit jaar forse stappen in die richting kunnen worden gezet.

Het Partnerprogramma Infrastructuur Management, kortweg PIM genoemd, heeft tot doel te komen tot een professionaliserings-slag in het onderhoud en management van het hoofd(vaar)wegennet. De afgelopen twee jaar heeft Rijkswaterstaat aan de hand van diverse experimenten geprobeerd haar interne processen efficiënter te maken en invulling te geven aan het principe 'de markt, tenzij...'. PIM voert het programma uit met partners uit de markt en het buitenland (Engeland en Vlaanderen). Bouwend Nederland en ONRI zijn als marktpartijen bij PIM betrokken.

Eén van de uitgangspunten van PIM is dat de lessen uit de experimenten zo transparant mogelijk met elkaar worden gedeeld. Dit waarborgt een eerlijke concurrentie tussen met name de marktpartijen. Dankzij dit principe komen de opgedane kennis en ervaring bovendien beschikbaar voor alle partijen, waardoor publieke diensten beter of goedkoper kunnen worden uitgevoerd.

Pilots

PIM heeft in 2006 en 2007 vier pilots uitgevoerd. Deze pilots hadden betrekking op de inzet van weginspecteurs, verkeersmanagement, assetmanagement en netwerkcontracten. Op de werkvloer is getest welk effect dit had op het gebied van het infrastructuurmanagement. De Pilot Assetmanagement heeft Rijkswaterstaat een integrale meerjarenplanning van het onderhoud en beheer van infrastructuur opgeleverd. Voor de marktpartijen betekent deze integrale invalshoek voor het onderhoudsplan dat niet alleen technische kennis en kunde is vereist. De markt heeft daarnaast inzicht nodig in de staat van onderhoud van de infrastructuur, met name ten behoeve van de planning. Dat biedt de markt de mogelijkheid om beter te anticiperen op RWS als opdrachtgever en om eventueel zelf zijn processen te verbeteren. De Pilot netwerkcontracten had tot doel de marktpartijen vanaf het begin als gelijkwaardig bij een project te betrekken en mee te laten denken over hoe (bijvoorbeeld) het uiteindelijke

contract vormgegeven gaat worden.

Het 'droge' contract is op 1 mei 2007 gegund aan Heijmans Infra en heeft een doorlooptijd van vijf jaar. Het vormt een voorbeeld voor andere districten en provincies.

Toekomst

Inmiddels is duidelijk geworden dat het PIM-programma de komende twee jaar actief zal blijven binnen Rijkswaterstaat, met volledige steun van de RWS-leiding. Mede op aandringen van Bouwend Nederland en ONRI zal daarbij de rol van marktpartijen meer worden benadrukt. Zij gaan ervan uit dat PIM een eerste stap is richting een verdergaande wijziging van het anders organiseren van het beheer en onderhoud van infrastructuur. De door PIM uitgevoerde pilots zijn daarvoor erg waardevol, maar om een kritisch beeld te krijgen zouden ze uitgebreid moeten worden. Dat moet al dit jaar zijn beslag krijgen. Bouwend Nederland en ONRI willen daarom

Mede dankzij PIM wordt het aantal hoogwaardige Digitale Route Informatie Panelen langs de snelwegen fors uitgebreid.

in 2008 in het vervolgtraject van PIM wel meer ruimte voor inbreng vanuit de markt. Rijkswaterstaat kan op onderdelen best meer aan de markt overlaten. De marktpartijen willen dit samen met RWS verder invullen. RWS kan dan wennen aan de nieuwe rol van aansturen en de markt aan de nieuwe rol van 'mobiliteits-leverancier'.

Meer informatie op bouwennederland.nl, in de rubriek Visie, bij het onderwerp Mobiliteit.

WWI draagt water naar de zee met nieuwe kenniscampagne particuliere opdrachtgevers

Acht miljoen euro extra trekt minister Vogelaar uit voor het stimuleren van het gezamenlijk bouwen van woningen door particulieren. Bouwend Nederland vraagt zich af of de bewindsvrouw hiermee geen water naar de zee aan het dragen is.

Volgens het ministerie is particulier opdrachtgeverschap, en dan vooral als dit in collectief verband gebeurt, een effectieve manier om betaalbare woningen, een betere sociale samenhang van straat, buurt of wijk, de stedelijke vernieuwing en woningbouw voor specifieke doelgroepen te realiseren.

Dat is aanleiding om de kenniscampagne (Collectief) Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) in de woningbouw te beginnen. Met de campagne richt het ministerie zich vooral op bestuurders, gemeentemedewerkers en politici. Zij zouden meer routine moeten krijgen in het

adviseren van burgers over de mogelijkheden van particuliere woningbouw.

De campagne bestaat uit een website (www.iceb.nl), een aantal themabijeenkomsten voor provincies en gemeenten en ondersteuning van lokale initiatieven met cursussen, excursies en prijsvragen.

Hoog in het vaandel

Het ministerie van VROM heeft de afgelopen jaren een aantal acties in gang gezet om zowel de kwaliteit als de kwantiteit van eigenbouw te bevorderen. Voor de woningproductie in eigen

bouw in de periode 2005-2010 is hiervoor 42,5 miljoen euro uitgetrokken.

Of het allemaal zo zinvol is, mag worden betwist, aldus Bouwend Nederland. Het is namelijk een thema dat al jaren hoog in het vaandel staat van Den Haag, maar in de praktijk door allerlei oorzaken niet of nauwelijks van de grond lijkt te komen.

Zelfs in een gemeente als Almere, die op de diverse bouwlocaties concreet invulling probeert te geven aan particulier opdrachtgeverschap, worden de gewenste aantallen eigenbouwers slechts met hangen en wurgen gehaald.

Gevreesd moet daarom worden dat ook de acht miljoen extra uiteindelijk niet tot het gewenste resultaat zal leiden.

Duurzaamheid troef in bouwsector

Duurzaamheid in bestaande gebouwen is hot. De roep om energiebesparende maatregelen wordt pregnanter door de toenemende milieubelasting. Met de ondertekening van het convenant Meer met Minder op 23 januari van dit jaar is hierop een passend antwoord gegeven. Meer met Minder is een langlopend programma met als doel een structurele, jaarlijkse energiebesparing van dertig procent in 2020 in bestaande woningen en andere gebouwen in Nederland. Hoewel investeren in energiebesparende maatregelen lonend is, leert de praktijk dat er vaak allerlei belemmeringen zijn om daartoe over te gaan. Om gebouweigenaren en huurders toch zover te krijgen, ontvangen zij bij dergelijke investeringen een pakket voordeelmaatregelen, maatwerkadvies en persoonlijke ondersteuning. De bouwsector op zijn beurt moet zowel kwalitatief als kwantitatief kunnen voorzien in de te verwachten vraag van consumenten naar energiebesparende maatregelen. Bouwend Nederland zal daarom samen met UNETO-VNI en mogelijk andere uitvoerende branches een voorlichtingscampagne starten en cursussen organiseren waarmee geïnteresseerde bedrijven het vereiste kennis- en competentieniveau kunnen verkrijgen. Wilt u meer weten over het programma? Kijk dan onder de rubriek In bedrijf – RO&Milieu – Energiebesparing bestaande bouwvoorraad op www.bouwendnederland.nl.

Op zaterdag 31 mei 2008 organiseert Bouwend Nederland met haar leden voor de derde keer de Dag van de Bouw. Tijdens de Dag van de Bouw kan het publiek op tal van bouwplaatsen in Nederland kennismaken met meer en minder bekende facetten van de bouw en infra.

Normaal gesproken zijn projecten van de bouw- en infrabedrijven niet voor het grote publiek toegankelijk, maar tijdens de Dag van de Bouw krijgt men de kans om in grote bouwputten te komen en op bijzondere locaties het 'werk in uitvoering' te zien. De eerste twee edities van de Dag van de Bouw hebben aangetoond dat daar veel belangstelling voor is. Vele tienduizenden mensen grepen de dag aan om een bezoek te brengen aan een bouwproject in de buurt. De bouw nodigt daarom op zaterdag 31 mei 2008 opnieuw iedereen uit om een kijkje achter de schermen te nemen: omwonenden van de projecten, relaties en opdrachtgevers, familie en bekenden, scholieren en hun ouders. Maar ook mensen die door hun werk of hobby geïnteresseerd zijn in de bouw en mensen die zin hebben in een dagje uit naar een omvangrijk en uniek bouwwerk.

De bouwbedrijven verzorgen rondleidingen, toelichtingen en presentaties waardoor de complexiteit van het bouwproces duidelijk wordt. Verder is er veel aandacht voor het vakmanschap van de vele bouwberoepen. Ook het innovatieve karakter van de bouw en infra komt nadrukkelijk aan de orde. Tijdens de vorige editie van de Dag van de Bouw konden onder meer projecten worden bezocht in woonwijken en op kantoorlocaties. Daarnaast werd toegang verleend tot bouwprojecten voor winkelcomplexen, ziekenhuizen, recreatieparken, scholen, sportcomplexen, wegen, spoorverbindingen, tunnels, viaducten, multifunctionele gebouwen, metrolijnen en zorginstellingen.

Kijk voor meer informatie op www.dagvande bouw.nl

Zonnepanelen zijn meest gewild

Zonnepanelen zijn het meest gewilde energiebesparende systeem voor de woning. Dat blijkt uit het WoonKennis Jaarrapport 2007, een onderzoek onder ruim 6.000 Nederlanders. Bij aanschaf van een nieuw huis willen zo'n vier op de tien Nederlanders (37%) zonnepanelen op de woning. Ruim een kwart zou in een toekomstige woning regenwaterbenutting of een warmteterugwinsysteem willen hebben.

Het lijkt er dan ook op dat de nieuwe Stimuleringsregeling Duurzame Energie (SDE) van het ministerie van Economische Zaken voor onder andere het plaatsen van zonnepanelen opnieuw een groot succes zal worden. Voor elke Kilowatt aan zonne-energie verleent het departement een subsidie van 33 eurocent. De vorige regeling moest vanwege succes buiten werking worden gesteld, reden om deze keer een maximum aan het beschikbare budget te stellen.

Wonen, werken, reizen, recreëren; de bouw maakt het mogelijk. In Bouwend Nederland Podium lichten we telkens één van deze werken eruit.

Rietveldprijs ondanks gemopper

Gebruikersvriendelijkheid en goede architectuur hoeven niet altijd samen te gaan. Dat lijkt ook het geval bij het gebouw Forum 't Zand in de wijk Het Zand van de Utrechtse nieuwbouwlocatie Leidsche Rijn.

De gebruikers: ouders, kinderen en personeel van een aantal scholen, een kinderdagverblijf annex buitenschoolse opvang en een huisartsenpost mopperen volop over de gebruikers(on)vriendelijkheid van het gebouw. De architect op zijn beurt, het Amsterdamse bureau VenhoevenCS Architecten, wint de Rietveldprijs 2007, een prestigieuze Utrechtse architectuurprijs.

De architectonische kwaliteit van het als een ruimteschip ogende gebouw, stemde de jury naar eigen zeggen 'zeer vrolijk'. "Dit is een schoolgebouw waaraan elk kind met plezier zal terugdenken. Het verleent de scholen en andere gebruikers een identiteit en biedt de wijk een icoon." De jury heeft ook grote waardering voor de wijze waarop Venhoeven deze maatschappelijke opgave met slechts een beperkt budget heeft vormgegeven.

Oprachtgever: gemeente Utrecht, dienst Maatschappelijke Ontwikkeling. Architect: VenhoevenCS Architecten, Amsterdam. Bouwbedrijf: Hurks van der Linden, Sint-Michielsgestel/Alphen aan den Rijn.

Foto: Merijn van der Vliet

Cao Railinfra krijgt looptijd van drie jaar

Op 25 januari 2008 hebben werkgevers en werknemers in de Railinfra een akkoord bereikt over een nieuwe cao. De cao heeft een relatief lange looptijd en is van toepassing tot eind 2010.

Volgens Bouwend Nederland is in de cao een goede balans bereikt in afspraken over arbeidstijden en arbeidstijdmanagement, zowel voor werkgevers als voor werknemers. Positief is ook dat bestaande afspraken in de nieuwe cao zijn vereenvoudigd. De loonparagraaf is geheel in lijn met recente andere cao-afspraken.

Partijen die zijn betrokken bij de cao voor de bouwnijverheid hebben daar recent enkele wijzigingen in doorgevoerd, deze bij het ministerie van SZW aangemeld en voor algemeen verbindend verklaring voorgedragen.

Het gaat onder meer om de aanpassing van het wettelijk minimumloon per 1 januari 2008 en enkele andere, technische aanpassingen. De looptijd en werkings sfeer van de cao voor de bouwnijverheid zijn overigens niet aangepast.

Tot slot is in januari nog een nieuwe cao voor de waterbouw tot stand gekomen.

De nieuwe cao-bepalingen zijn te vinden op www.bouwendnederland.nl, onder de rubriek actueel.

|Smaakmaker in het bestuur|

In deze rubriek laat Bouwend Nederland smaakmakende bestuurders aan het woord.

'Een lange reis begint bij de eerste stap'

"De samenwerking tussen partijen die de woningbouwproductie op gang moeten brengen, is gewoon belabberd." Die conclusie trekt Ollie Olsthoorn, woningbouwregisseur voor het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE). Na zijn eerste rondje langs de 21 betrokken gemeenten, kan hij niet anders constateren dan dat er weinig vertrouwen over en weer is en er weinig neiging tot samenwerking is. "Ronduit zorgelijk", zo stelt hij vast.

Olsthoorn, eerder onder meer stadsarchitect van Breda, projectdirecteur van de HSL Zuid en programmadirecteur Stations bij Prorail, aanvaardde zijn functie van woningbouwregisseur in september vorig jaar. "Ik was weliswaar met pensioen, maar ik heb nog energie genoeg en deze functie leek me een mooie uitdaging." En een uitdaging wordt het, want de regio Eindhoven heeft de taak om voor 2010 24.000 nieuwe woningen op te leveren. "Dat betekent dat al die woningen halverwege dit jaar op z'n minst in aanbouw moeten zijn. Dat redden we niet. Maar een aantal van 17.000 moet haalbaar zijn. Maar dan moet er nog wel het een en ander gebeuren."

Bouwspel

Het onderlinge wantrouwen tussen opdrachtgevers en bouwende partijen heeft vooral alles met imago's te maken, zo heeft Olsthoorn intussen kunnen vaststellen. Imago's als 'corporaties hebben geld zat', 'projectontwikkelaars en bouwers willen alleen maar snel geld verdienen' en 'gemeenten zijn bureaucratisch'. "Daar waar het wel soepel verloopt, heeft dat alles te maken met persoonlijke verstandhouding, mensen die elkaar al kennen."

Om vooroordelen en weerstanden aan het licht

te brengen en zo mogelijk op te ruimen, heeft Olsthoorn kortgeleden samen met de regio Zuid van Bouwend Nederland een bouwspel gespeeld. In een aantal cases moesten de deelnemers een andere rol spelen dan ze normaal gesproken in het bouwproces hebben. Daarin kwamen opmerkelijke pijnpunten naar voren. Zoals het onbenut laten van de nuances die een Europese aanbesteding biedt en waarbij samenwerking juist van groot belang kan zijn. "Het is duidelijk dat er nog veel innovatie tot stand moet komen. Niet zozeer op technisch gebied, maar vooral op intermenselijk vlak."

Samenwerken leuker

Op de vraag hoe hij concreet de bouwproductie voor de komende jaren op gang denkt te krijgen, zegt Olsthoorn: "Volgens een Chinese wijsgeer begint een lange reis bij de eerste stap. We zullen eerst scherp moeten krijgen waar de problemen precies liggen. Pas als je het probleem tot in z'n ware proporties hebt gedefinieerd, kun je aan een oplossing werken. Zoals mijn collega Bert de Jong in Nijmegen stelt: 'je moet een probleem klein maken door dóór te vragen.' Er zijn wel aanwijzingen dat partijen het anders willen doen, maar de eerste concrete stappen moeten nog worden gezet. Dat het wel degelijk kan, bewijzen

Ollie Olsthoorn, woningbouwregisseur voor het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven

de bedrijven in de GWW-sector, waar ik de laatste jaren werkzaam was. Daar wordt samenwerking ontwikkeld via System Engineering, (een methode van integraal projectmanagement) en laten partijen zich veel minder leiden door benauwende contractvormen. Daar staan de aanpak van de bouwopgave en het zo veel mogelijk beperken van risico's voorop. Daarmee lopen ze mijlver voor op woningbouwers, die vaak orthodox en star te werk gaan. Evenals de opdrachtgevers overigens." Het zijn de partijen zelf die het zullen moeten doen, zo is zijn voorlopige conclusie. "Ik kan ze alleen een spiegel voorhouden en ze laten zien dat het samen leuker werken is. En iedereen wil leuk werk hebben, dus als ze dat inzien, zijn we al een heel stuk verder."

Bouwend Nederland
de vereniging van bouw- en infrabedrijven

|Colofon|

Podium is een tweewekelijkse uitgave van Bouwend Nederland, de vereniging van bouw- en infrabedrijven. Met circa 5.000 bedrijven is Bouwend Nederland de grootste werkgeversorganisatie in de bouw. De totale bouwsector is in Nederland goed voor 6% van het bruto nationaal product en voor een omzet van 48 miljard euro. De sector biedt werk aan 400.000 mensen. Podium wordt in een oplage van 12.500 verspreid onder relaties van Bouwend Nederland en de lidbedrijven. Overname van artikelen uitsluitend in overleg met de redactie.

Hoofdreductie
Anita van den Berg, Frans Visée

Tekstbijdragen
Ank Benko, Eric Harms

Fotografie
Cor Aafjes, René van den Burg, Hans Kuiper

Eindredactie/productiebegeleiding
Tekst en Vorm, Rotterdam
Harms Communicatie, Utrecht

Ontwerp en vormgeving
BladVorm, Leiden

Druk
Koninklijke BDU Grafisch Bedrijf, Barneveld

Redactieadres
Bouwend Nederland
Astrid van Mill
Postbus 340
2700 AH Zoetermeer
Zilverstraat 69
t 079 3 252 189
f 079 3 252 290
e redactie@bouwendnederland.nl
w www.bouwendnederland.nl

Nog geen abonnee?
Stuur uw gegevens naar de redactie en u ontvangt Podium voortaan kosteloos iedere twee weken.